

BESPREK

[1623] Alastair Walker, Eric Hoekstra, Goffe Jensma, Wendy Vanselow, Willem Visser & Christoph Winter (útjs.), *From West to North Frisia. A Journey along the North Sea Coast. Frisian studies in honour of Jarich Hoekstra* (NOWELE Supplement Series 33). Amsterdam/Philadelphia (2022), John Benjamins Publishing Company, xxv + 476 pp. ISBN 978 90 272 1016 6.

Yn 'e maitiid fan 2022 hat Jarich Hoekstra, heechlearaar yn Kiel, de âldens fan 66 jier berikt, en dat brocht mei dat er doe perfester mjirkes wurden is. Hoewol't Ko-roana op dat stuit noch hearske, is de oergong net hielendal yn stilte foarby gien. Mar leafst 25 minsken ha in bydrage levere oan in earebondel, en dat hat in boek fan 500 siden opsmiten. It is ferskynd by in alteast yn taalkundige rûnten bekende ynternasjonale útjouwer. Men kin fan tinken wol ha dat dy dêr net fuortdaliks ryk fan wurde sil. Foar de Fryske merke allinnich kin sa'n útjefte noait in kear út. No sit der foar in breder publyk ek noch genôch gaadliks by, mar kwa dissiplinen is it boek aardich fersnipele, fan berneliteratuer oant Aldfrysk, en fan nammekunde oant muzikology. Boppedat binne fierwei de measte artikels skreaun yn it Dútsk, en dat koe ynternasjonaal ek noch wol ris in beheining wêze. En dan ha we it yn dat ferbân noch mar niet iens oer de twa Frysktalige stikken. Dat, hjir sil jild by moatten ha, dat yndied ek werom te trasearjen is oan 'e list fan mar leafst njoggen sponsors, trije yn Kiel en seis yn Westerlauwersk Fryslân. Harren bydrage sil der ek foar soarge ha dat it boek op 'e thússide fan 'e útjouwer ek yn open access beskikber is.

Like breed as it ferskaat oan bydragen is de redaksje fan mar leafst seis persoanen, kreas ferparte oer trije út Noard- (Wendy Vanselow, Christoph Winter en Alastair Walker) en trije út Westerlauwersk Fryslân (Eric Hoekstra, Goffe Jensma en Willem Visser). Nettsjinsteande syn W stiet Walker yn it fierders alfabetyske rykje op 'e titelside foarenoan, dat wy meie oannimme dat hy it measte wurk dien hat. Yn tsjinstelling ta eardere frisistyske earebondels is der gjin tematyske yndieling, de artikels binne oardere op 'e efternamme fan 'e auteurs. Dêr stiet foaroer, en dat is útsûnderlik foar it sjenre, dat dizze feestbondel registers hat. Der binne sels wol trije: ien op persoansnammen, ien op plaknammen en ien op ûnderwerpen. Ik freegje my ôf oft se by sa'n grut ynhâldlik ferskaat faak rieplachte wurde sille, mar ferkeard binne se fansels ek net. Dy yndeks op ûnderwerpen past him oars ek oan by de taal fan it artikel dêr't it stekwurd yn te finen is, dat sa komme de ûnderwerpen *Frysk*, *Friesisch* en *Frisian* alle trije yn 'e yndeks foar. Mar as der dan plak is foar mar leafst trije yndeksen, dan hiene in pear rigeltsjes ta neiere yntroduksje

fan ‘e auteurs der foar dit ynternasjonale publyk ek noch wol by kind. No wurde al-linnich harren affiliaasjes neamd. Aktueel hoege dy sa’t it liket ek net te wêzen. Sa wurdt fan Philippus Breuker suggerearre dat er oan ‘e Fryske Akademy ferbûn is, mar dat is ek al wer jierren lyn, en hy stiet op ‘e webside fan it ynstitút sels net te boek as gastûndersiker.

Sa’t it by ditsoarte bondels wenst is, wurdt er iepene mei in pertret fan ‘e jubilaris. Sa’t ik him kin, is dat wol aardich treffend. Dat jildt ek foar de krapoan fjouwer siden tellende skets “Jarich Hoekstra – A life in Frisian Studies”. It oersjoch giet Hoekstra syn karriêre kreas bylâns. It suggerearret wol dat er fan 1985-1987 sawol leksikografysk as grammatikaal oan it wurk west hat. My heucht, as ynder-tiid neie kollega, neat fan sa’n dûbelrol, mar as dat it iennichste fraachteken is, dan mei it hinnebruie.

De biografyske skets wurdt folge troch in bibliografy, yn earste ynstânsje opspjalt yn wittenskiplik wurk en literêre bydragen, de lêsten eins hyltyd yn ‘e mande mei Harke Bremer. Se besteane út fjouwer romans en 28 oersettings, wat wol dúdlik makket dat we hjir te krijen ha mei in iverich multitalint. De list fan taalkundige bydragen is nammentlik noch folle langer. Dêr docht oars bliken út dat Hoekstra yn syn taalkundich wurk net in man fan de boeken is. Syn iennichste, ôfsjoen dan fan in pear tekstútjeften, is *Fryske Wurdfoarming* (1998); syn dissertaasje út 1997 wie ek basearre op al publisearre artikels.

Mar dy artikels meie der dan ek wêze. Ik kom op in totaal fan in 140 stiks, meinoar in dikke 2500 siden. Hast altyd is Hoekstra de iennichste auteur, hy is net it type dy’t in oar it wurk dwaan lit en der dan syn eigen begeliedende namme nochris oan fêst plakt. Boppedat geane dy artikels ek hyltyd oer nije ûnderwerpen. Hoekstra is ek net ien dy’t âlde kost noch wer ris opbakt. Boppedat is it ferskaat útsûnderlik, fan fonology oant syntaksis, syngroan mar ek diagroan, en mei útstapkes nei leksikology en etymology. Koartsein, it liket der op dat we hjir te krijen ha mei in let-tweintichste-iuwske weropstanning fan ‘e *homo universalis*. Boppedat steane al dy artikels goed op poaten, ek fuortendaliks al. Ik haw it foarrjocht hân dat ik in grut part al yn in ier stadium lêze mocht, as meilêzer of as redakteur, en by Hoekstra wiene je der eins altyd hast in bytsje grutsk op as je dochs noch in bonkje fine koene. Syn stikken kombinearje ornaris in wiidweidige en soms ferrassende datasamling mei in djipdollende analyze, dêr’t altyd by bliken docht dat er ek noch ris hiel goed ynfierd is yn ‘e ynternasjonale fakliteratuer. Mar it nederige wurk wynde er him ek net foar wei, jierrenlang fersoarge er in taalrubryk *Taalsnipels* yn it *Friesch Dagblad*; as dy stikjes bondele west hiene, hie dat ek in boek opsmiten, grôtfol mei nijsgjirrige taaldata. En dan soene we hast ferjitte dat Hoekstra ek noch ris 250 siden fan it Wurdboek fan ‘e Fryske Taal op syn namme stean hat.

Dat it mei dúdlik wêze: wy ha hjir te krijen mei in fenomeen, dat nei myn betinken ek noch wol wat fierder rikt as “the leading linguist in the field of Frisian grammar” sa’t er yn it karriêre-oersjoch beskreaun wurdt. Dat Hoekstra flink wat finnen mear hat as in bears wie fuortendaliks al te fernimmen út syn earste publikaasjes; it hat in grut gelok west dat dit talint tafallich by de frisistyk oanwaaien

kaam. Gjin niget dat der genôch lju te finen wiene om dizze baas wittenskipper by it ôfskied fan syn heechlearaarskip eare te bewizen, al is út de list fan meidoggers ek ôf te nimmen dat Hoekstra yndied earst en meast frisist west hat. Fan de kontribuanten hawwe twa in Ingelske eftergrûn (Stephen Laker en Patrick Stiles), en Jürg Fleischer, Horst Haider Munske en Damaris Nübling kinne jo as Dútsers kwalifisearje – dêrby der dan mar even oan foarbygeand dat Noardfriezen juridysk ek Dútsers binne. Njoggen dielnimmers ha har woartels yn it Westerlauwerske. Mar benammen Noardfryslân is goed fertsjintwurdige; sa'n bytsje elk dy't yn Kiel, Flensburg of Bredstedt oansteld is, hat wol meidien. Hja skriuwe útsoarte oer Noardfryske ûnderwerpen.

Temmo Bosse is dan wer de sprekwaardlike útsûndering – hy is by myn witten fan komôf oars ek in Eastfries. Bosse besjocht hjir nammentlik de Platdútske (dus net de Sealterfryske) ynstjoerings fan Wenker-sinnen út it Sealterlân wei. Dêr skimerje hjir en dêr noch wol ris wat frisismen trochhinne, yn tsjinstelling ta hûndert jier letter, as alteast Fort úthâldt dat de Sealters har taal sa goed fan har Platdútsk skiede kinne. It is moai dat der noch in twadde artikel oer Eastfryslân is. De Ingelskman Stephen Laker en de Westerlauwerske Fries Pyt Kramer stoarte har dêryn oan 'e hân fan in korpusûndersyk op 'e *oan it*-konstruksje yn it Sealtersk. In hiel deeglik ferhaal, alles kreas útsocht en hiel nuttich, mei hjir en dêr ferlikings mei besibbe talen. Mar hiel spannend wurdt it ek wer net.

Fiif bydragen geane oer it Westerlauwerske Frysk. Hoewol't Jarich Hoekstra benammen taalkundich warber west hat, kin mar ien dêrfan yn dy sektor pleatst wurde. Willem Visser pakt hjir fannijs in kwestje op dêr't er earder ek al oer skreaun hat. It giet oer de koarte sletten fokalen [i], [y] en [u], dêr't De Haan yn 1999 fan útholden hat dat se fonologysk lang binne. Visser hat him dat yn 2003 ûntstriden, mei as útgongspunt dat it de symmetry fan in systeem fan njoggen lange en koarte fokalen ûnderstek dwaan soe. Hy komt no op dy posysje werom, jout nije arguminten, en komt ek mei in strukturele ferantwurdig. Dy hat lykwols al reperkusjes foar de represintaasje fan delgeande twilûden, dy't no ek oars moatte soe. Hjir en dêr giet it my yn dit stik fluch genôch. Want wêrom (s. 411) soe *bile* yn wurdliiden as *bi-le* opdield wurde moatte, en bygelyks *bolle* net as *bo-le*? En de net-sletten koarte lûden /l/ en /ɔ/ kinne yndied net oan 'e ein (s. 413), mar de likegoed net-sletten /a/ kin dat wol (lykas yn *sa* en *ta*).

Durk Gorter rjochtet it each op it talige lânskip yn Fryslân, en dan benammen op strjit- en plaknammebuorden. It ynljedende part giet neier yn op 'e stúdzje fan *linguistic landscape* yn it algemien. Gorter docht de beskriuwing oan 'e hân fan in model dat er sels ûntwurpen hat. Dit is echt in oersjochartikel, it bringt eins net werklik wat nijs (mar foar in ynternasjonaal publyk grif wol wer).

De oare trije Westerlauwerske artikels binne de literêre kant neist, ek al ha se ynhâldlik fierders neat meiinoar te krijen. Philippus Breuker hâldt út dat it manuscript fan 'e Burmaniasprekwurden fan 1614 net orizjineel is, mar ek wer in ôfskrift, nei alle gedachten út 'e sechstjinde iuw. Der soe ek mear as ien boarne wêze kinne. Foar it auteurskip komt er út op Doecke van Hemmema (1527-1587), lyk-

wols sûnder wissichheid. Dy is der ek net oer de besoarger fan it hânskrift yn 1641, ek al geane frijwat oanwizings de kant út fan Johannes Arcerius (1612-1663). Breuker is oars ien fan ‘e twa dielnimmers dy’t syn artikel yn it Frysk skreaun hat.

De oare is Eric Hoekstra, en dy hat foar in fan hûs út taalkundige in ferrassend ûnderwerp, mar foar dizze bondel eins ek wer net. Hy skriuwt nammentlik oer de Bommel-oersettings fan Bremer en Hoekstra. Nei in ynliding dêr’t trije oersetstrategies yn foarsteld wurde, konkludearret er dat Jarich Hoekstra ta de kategory oersetters heart dy’t benammen de doeltaal har gerak jaan wolle. Ien en oar wurdt sjen litten mei seis kasussen. Hyltyd blykt in abstrakt-metafoaryske omskriuwing yn it Nederlânsk ferfongen te wêzen troch in mear konkrete, byldzjende formulearring yn it Frysk. Eric Hoekstra relatearret soks ek oan ‘e rol fan skriuwtaal dy’t it Hollânsk yn ‘e rin fan ‘e iuwen krigen hat, tsjinoer it sprektaalige dat yn it Frysk hingjen bleaun is. It stik hat spitigernôch al te lijen fan in pear redaksjonele sloarderichheden; der binne ek in pear literatuerferwizings net yn ‘e bibliografy te finen.

En dan ha we noch Goffe Jensma, dy’t yn it wurk fan Obe Postma dûkt is. Yn de oanrin fan it artikel – Jensma hat it sels oer in “essay” – wurdt beskreaun hoe’t Postma ta de posysje fan meast foaroansteande Fryske dichter kaam is. Jensma jout ek nijsgjirrige grafiken fan it oanpart fan it frije fers, fan it foarkommen fan it foarnamwurd “ik” en fan it type tydskrift dêr’t Postma yn publisearret. Soks om sjen te litten hoe’t Postma syn persoanlik dichterskip yn ‘e rin fan ‘e jierren groeid is. Hy karakterisearret dat oan ‘e hân fan it troch de Rus Bakhtin yntrodusearre begryp “kroanotoop”, in soarte fan gearfal fan tiid en plak, troch Postma sa belibbe by syn sneintemiddeiskuiers. Ien en oar wurdt wiidweidich yllustrearre oan ‘e hân fan it fers “Fan fuorgen en sleatswâlen”. Dit is in tige weardefol artikel, miskien wol it hichtepunt fan ‘e feestbondel.

Sa’t te ferwachtsjen wie, binne der ek artikels oer it Aldfrysk. Ofsjoen fan ‘e oarkonden is dat Ald-Frysk ta ús kaam yn rjochtshânskriften. Anne Tjerk Popkema jout in folslein oersjoch fan de besitterskiednis fan alle koadeksen. Lang net alles is fansels nij, mar in moai part ek wol, en it moaie is dat alles no kreas op in rychje stiet. Dit is in hiel deeglik stik, dêr’t grif in knoarre wurk yn sitten gien is en dêr’t like grif noch faak nei ferwiisd wurde sil.

Oebele Vries hat der miskien ek wol in bealichfol wurk fan hân om alle plakken op te sykjen dêr’t yn it Aldfryske korpus de direkte rede brûkt wurdt. Neffens syn sizzen is de samling kompleet. It is moai dat dit ris dien is, mar ôfsjoen fan it altyd weardefolle filologyske kommintaar kin men jin wol ôffreegje wat it nut fan ‘e eksersysje west hat. Dat men in yndruk krijt fan ‘e sprektaal yn ‘e Aldfryske tiid is winst, mar Vries wurket dat sizzen net fierder út, en men freget jin ek ôf oft der datoangeande wol safolle byt oan it materiaal sit.

De Ingelskman Patrick Stiles hat de Aldfryske tekst oer de fyftjin tekens foar de einichste dei by de kop. It stik falt yn twa parten útinoar. It earste is wijd oan dei 10, dêr’t Stiles fan ha wol dat it wurd *er* ‘foardat’, dat grutte ynterpretasjonele swierrichheden joech, lêzen wurde moat as *ther*. By dei 14 is it eardere *clathon* ‘klean’ troch Buma al ris ferbettere ta *dathon* ‘deaden’. Stiles wiist der lykwols op

dat dy *th* in probleem is. Dat wurdt oplost troch it Wangereachersk, in neikommeling fan it Riustringer Aldfrysk dêr't de tekst yn opsteld is. Dêryn komt nammentlik it haadwurd *dooeth* foar in 'dea persoan' foar. Dit artikel is ien fan 'e hichtepunten út 'e bondel. It giet fansels om in probleem – no ja, eins twa probleemkes – fan neat, mar dy wurde wol op in hiel fernimstige wize oplost. De yn noat 14 neamde Skiermûntseager foarm *dait* foar it haadwurd 'dea' is my oars in riedsel. Faaks bedoelt Stiles *deud* 'dea', dat yndied in oare foarm hat as it eigenskipswurd *daid* 'dea'.

Ta de kategory Aldfrysk soene we ek noch Arjen Versloot syn artikel rekkenje kinne. Hy hat it fisier op 'e Protogermaanske *ai*, dy't yn it Aldfrysk opspjalt is yn *ā* en *ǣ*. Earder waard der troch guon (byg. Hofmann) al op wiisd dat der yn it Nederdútsk in soartgelikense spjalting west hawwe moat, mar dat wie min te bewizen. Versloot, dêrby fuortbouwend op in artikel fan sines fan 2017, slagget dat hjir op basis fan dialektwurdboeken fan in pear plakken yn it Westfaalske gebiet wol. It Aldsaksysk komt sa yn in kontinuüm fan Aldfrysk nei Aldheechdútsk. Moai útfûn allegearre.

Bûten it Aldfrysk, dat fansels de mem fan alle lettere taaltûken is, binne der ek in pear stikken dy't ik ûnder it kopke Pan-Frysk skowe wolle soe. Se belangje alle tûken oan, sûnder dat se no sa lyk ta de taal fan 'e midsiuwen beheind binne. It koartst om 'e hoeke is hjir Volkert Faltings. Hy leveret acht nije lemmata as oanfolling by syn etymologysk wurdboek fan Fryke adjektiven. Plus ien ynliedende alinea. Nuttich mar ynspiraasjeleas, mear kin men der net fan sizze.

Ek nuttich is it stikje wittenskipsskiednis fan Horst Haider Munske, in tebeksjen op it ta stân kommen fan it *Handbuch des Friesischen*, dêr't hy de haadredakteur fan west hat. Al hâldt er it netsjes: "Unangenehmes wird nur angedeutet". Dêr heart sa't it liket ek by dat sokken as Meijering en Sjölin "leider" net wurven wurde koene. Mar fierders in moai stik, goed dat dit foar de neiteam opskreaun is.

Allyksa in weardefol stik is de bydrage fan Damaris Nübling út Mainz. Se behannelet de patroanen yn Fryske skaainammen yn Dútslân, sawol de Noardfryske en Eastfryske as ek – wat ferrassend – Westerlauwersk Fryske. Basis is de *Deutsche Familiennamenatlas*, dy't gearstald is op basis fan de ynfierde nammen fan fêste tillefoanoanslutings, in metoade dy't hjoeddedei al net mear tapast wurde kinne soe. De East- en Noardfryske binne dus "autochtoan" Dútsk, de Westerlauwerske binne ûntstien troch ymmigraasje (en binne dan ek benammen te finen yn it noardwesten fan Dútslân). Wichtichste patroan binne patronimen (benammen yn East en Noard), mar yn West komme in soad nammen foar mei oan 'e ein it foneem /a/ deryn. Nübling hat spesjaal omtinken foar it ferskynsel dat eardere genityfútgongen ta nammejouwingssuffiksen wurde (benammen ek yn kombinaasjes). In moai oersjoch, ek al is lang alles net nij.

De Noardfryske bydragen falle yn earste ynstânsje yn twa parten útinoar. It iene giet oer de taal, mar dan soms yn in wol hiel brede opfetting, en it oare oer literatuer. Krekt as by de Westerlauwerske artikels is der mar ien suver taalkundich. Jürg Fleischer, fan de Philipps-Universität yn Marburg, heakket dêryn streekrocht

oan by in earder artikel fan Jarich Hoekstra oer bysûnder gebrûk fan it denisme *fu* ‘krije’, dat yn it Noardfrysk eigen betsjuttings ûntwikkelje kin (sjoch *Us Wurk* 67 (2018), 137-182). Hoekstra hie it Fering-Öömrang by de kop, mar Fleischer wreidet de fraachstelling út nei de oare dialekten. Om ferlykje te kinnen brûkt er parallelteksten: bibeloersettings (ek Winkler syn Ferlerne Soan), Wenker-sinnen en trije oersettings fan De Lytse Prins (Le petit prince). Yn it Sölring wurdt it tiidwurd navenant in bytsje brûkt, mar yn it Fering-Öömrang krekt wer in soad. It kausatyf gebrûk yn ‘e Wenkersin 3 wurdt benammen op ‘e fêste wâl oantroffen.

Twa stikken lizze op it mêd fan ‘e skiednis fan ‘e taalkunde, en dan benammen op dy fan ‘e Noardfryske leksikografy. Nils Århammar, yn wat syn lêste artikel west hawwe sil – hy betoant him yn syn ynlieding ek tankber dat it him noch slagge is om it yn syn âldens noch ôf te leverjen – jout dêryn in oersjoch fan ‘e skiednis fan ‘e leksikografy fan it Fering-Öömrang, geregeldwei ek oanfolle mei persoanlike oantinkens. Århammar fernijt ús ek dat der noch wurke wurdt oan twa nije wurdboeken. Volkert Faltings sil dêrby gâns materiaal meinimme dat oant no ta noch net achtslein is, en Jarich Hoekstra himsels hat al hast 1400 siden klearlizzen foar in wurdboek fan it Öömrang. Dat sil ek sitaten befetsje.

Claas Riecken ferdjippet him yn ‘e skiednis fan ‘e Nordfriesische Wörterbuch-stelle yn Kiel. Hy publisearret hjir foar it earst it brief dat Dietrich Hofmann oan him skreau nei oanlieding fan fragen fan sines. Hofmann, yn syn jonge jierren assistint by de Wörterbuchstelle, giet wiidweidich yn op ‘e gong fan saken dêre, en benammen ek op ‘e wurdboekkonferinsje yn 1950 yn Flensburg, dêr’t it Noardfryske wurdboek yn ‘e stegers en de Deen Jørgensen op in sydspoar set waard. Goed dat dit brief no publisearre is, ek al kin Riecken der, ôfsjoen fan ynlieding en fuotnoaten, net it measte wurk fan hân ha.

De oare trije talige stikken ha in mear sosjaal karakter. De heechlearaar Frysk yn Flensburg, Nils Langer, giet yn op ‘e standerdisearring yn it Noardfrysk. Dêr moat er net folle fan ha, omdat sa de taal fan ‘e lju dy’t dêr net oan meidwaan kinne of wolle, bûtenstletten wurdt. Botte ôfwoegen is it artikel net; negative gefolgen fan it ûntbrekken fan in standert wurde net behannele. Lykas wol faker by artikels oer taalnoarm komt de empiry oan ‘e krapperein: dy beheint him hjir ta de refleksyffarianten *ham* en *sik*. It stik is ek frijwat polemisk fan toan; benammen in twatal artikels fan Volkert Faltings moatte it ûntjilde.

Tige by de tiid is in artikel fan Hauke Heyen, de Lysbeth Jongbloed-Faber fan Noardfryslân. Hjir beskriuwt er it gebrûk fan Noardfryske hashtags op Instagram. Se slane benammen op ‘e taal of de regio, mar hawwe inkeldris ek wol ris algemienere tema’s, sa konkludearret er yn in fierders net al te beflin stik.

Wol fassinearjend om te lêzen is Robert Kleih syn deeglik ûndersyk nei de *Frisian Roundtable*, in Amerikaansk tydskrift dat him rjochte op emigrearre Noardfriezen (mar benammen op lju fan Föhr en Amrum) yn Amearika, en dan foaral yn New York. In bytsje in Noardfrysk broerke fan ‘e *Frisian News Items* dus, dat yn noat 19 ek noch even neamd wurdt. Kleih beklammet dat de taal net it wichtichste idintiteitsskaaimerke wie. Dat waard earder socht yn in fier ferline, sa

bot sels dat steld waard dat de âlde Friezen tanksij de Angelsaksyske ynfaazje yn Ingelân oan 'e basis stien hiene fan 'e Amerikaanske naasjefoarming.

Mar leafst fiif artikels, dat wol sizze hast de helte fan 'e Noardfryske stikken, geane oer de Noardfryske letterkunde. It bliuwt in bysûnder fenomeen dat der hjoeddedei safolle skreaun wurdt oer in tekstkorpus dat dochs net al te grut wêze kin, en yn alle gefallen lang net de omfang hat fan wat der yn it Westerlauwersk Frysk yn 'e rin fan 'e tiid oan literatuer produsearre is. Hoekstra syn neiste kollega Wendy Vanselow docht in ynhâldlik ûndersyk nei de stikken fan twa Amrumer toanielskriuwsters, mem en dochter fan inoar. Thea Andresen (1916-2001) en Annegret Lutz (1945-2003) wiene yn 'e twadde helte fan 'e foarige iuw foar it eilanner toaniel aktyf. De stikken spylje ek op Amrum, yn it spanningsfjild fan 'e besletten en oersichtlike eilânkultuer en de wide wrâld dêrbûten. Vanselow hat spesjaal omtinken foar de rol fan froulju yn 'e stikken. As jo dy net sjoen of lêzen ha, dan bliuwt har behanneling lykwols de abstrakte kant neist, en dat kinne de soms ridlik lange sitaten ek net hielendal oerhelje.

Hoekstra en Vanselow har âld-studenten Franziska en Mareike Böhmer drage ek ta de bondel by. Dêrby falt op dat de data net altyd kant en klear foar it gripen lizze. Sa publisearre Christian Johansen yn 1862 in boek oer *Die Nordfriesische Sprache nach der Föhringer und Amrumer Mundart*. Dêryn stie by de "Sprachproben" ek in hiele samling sêgen, dy't Mareike Böhmer no yngeander besjoen hat. Hja giet yn har bydrage benammen yn op 'e ridlik komplekse fertelstruktuer en de relaasje mei de samling Sölringer sêgen dy't Johansen syn learmaster C.P. Hansen trochjûn hat. Se freget ek omtinken foar de byleverre Dútske oersetting, dy't wolris wiidweidiger is en eins in útjefte op himsels foarmet.

Franziska Bohmer hat it oer Jens Mungard, miskien wol de meast foaroansteande dichter yn it Noardfryske taalgebiet. Dy ferlike himsels mei de dúnstikel, en oer dat plantsje hat er ek in gedicht skreaun mei de oerienkomstige Sölringer namme *Ströntistel* as titel. It is syn bekendste gedicht wurden, it stiet ek op in tinkplaat yn it konsintraasjekamp Sachsenhausen, dêr't er yn 1940 ferstoarn is. Böhmer hat no ûntdutsen dat de ferzje dêr't it gedicht ûnder bekend is, justjes ôfwykt fan it orizjineel, wêrmei't de ynterpretaasje dat Mungard him in bûtenstean-der fiede, ferfalle moat. Böhmer hat ek noch trije oare gedichten fan sines besjoen dêr't de plant yn neamd wurdt. Dy stiet dêr hyltyd symboal foar kontinuïteit en ferbining mei de bertegrûn.

Alastair Walker hat him no ek yn it literêre fjild bejûn. Hy jout in oersjoch fan 'e Noardfryske berneliteratuer, sa't er sels ek al oanjout in fierhinne braaklizzend mêd. Hy bringt de produksje yn 'e rin fan 'e tiid yn kaart, en jout spesjaal omtinken oan auteurs en tekstsoarten. Wat opfalt is dat de útjeften yn it earstoan troch eigen minsken folskreaun waarden, mar dat der nei 1970 hyltyd mear oersettings komme. Dêrby tsjinje Westerlauwerske boeken opfallend faak as boarne, dat dit liket dochs wol in fruchtber mêd fan ynterfrysk oarbeidzjen west te hawwen.

Ta beslút docht Christoph G. Schmidt in muzikologysk ûndersyk nei de oarsprong fan 'e meldij fan 'e âld-Ferringer ballade *A Bai a Reder*. De direkteur fan it

Noardfrysk Ynstitút komt úteinliks út yn súdlik Skandinavië, en te sjen nei syn skaaimerken moat de yn 'e 19de iuw oerlevere wize neffens him ek al út 'e lette midsiuwen stamme, dat ek mei de ynhâld oerienstimme soe. Schmidt docht ek noch in raam hoe't de ballade dûnse west hawwe kin.

Utsoarte mei men oannimme dat alle partisipanten har bydrage sjogge as in earbetoan oan 'e jubilaris. In njoggental litte it dêrby, mar de measte auteurs miene ek yn har artikel fan har wurdearring bliken jaan te moatten, en it is wol ris grappich om te sjen wat dêrfoar útfûn wurdt. It moaist ha Nübling en Schmidt it betocht, want beide koene Jarich Hoekstra syn namme kwyt yn harren titel, de earste as "*Hoekstra, Hoeksma, Hoeksema - Friesische Familiennamen in Deutschland*", en noch fernimstiger troch Schmidt yn "*Iareg un a Daans. Überlegungen zur Melodie der Altföhringer Ballade*", dêr't it wurd *Iareg* ek gewoan yn 'e tekst fan 'e ballade foarkomt.

Guon auteurs wurde suver wat persoanlik, lykas Munske, dy't syn ferhaal begjint as in soarte fan brief oan Hoekstra (wêrnei't it oars al gauftich fierder giet as in gewoan artikel). En wylst Kleih wat ûnopfallend yn noat 5 ynienen syn tank útsprekt foar de niget oan it Frysk dy't Hoekstra by him wekker makke hat, sa hat Århammar sels in alhiel oan Hoekstra wijd *Geleitwort*.

Der binne ek skriuwers dy't oanslute by eardere publikaasjes fan Hoekstra. Moaie foarbylden binne Eric Hoekstra, dy't Jarich syn oersettings ûnder it fergrutglês bringt, en Fleischer, dy't in ûndersyk fan Hoekstra no ek tepas bringt op alle Noardfryske dialekten. In fariant is Bosse, dy't syn by Hoekstra ôfleine dissertaasje útwreidet nei Sealterlân. En Laker & Kramer en Gorter ferwize nei in publikaasje fan Hoekstra, de lêste om dy syn niget oan nammen mei oan te toanen (allinnich is it oanbelangjende artikel eins suver taalkundich fan aard, want it giet oer wurdfoarming).

It kin dus sykje wêze om de jubilaris mei jins ûnderwerp yn ferbân te bringen. Riecken en Versloot kinne it net neilitte om by in ferwizing nei Dietrich Hofmann ek even te melden dat dat in foarganger fan Hoekstra wie. De lêste wiist der ek op dat Hoekstra syn ferfarren nei Kiel meibrocht dat er in oar perspektyf krige op it Frysk, yn dy sin dat frisisten eins faker nei it Platdútsk sjen moatte soene – en dat docht Versloot dêrnei dan ek. Vanselow bringt nei foaren dat Hoekstra in spesjale bân mei it eilân Amrum hat, en dêrom wijt se hat stúdzje oan twa Amrumer toanielskriuwsters. Mar it kin ek fierder fan hûs. Breuker: "Foar Jarich Hoekstra, dy't yn syn stúdzje fan it eigentiidske Frysk it Frysk fan 'e santjinde iuw ek altyd behellet (...)". Langer: "In der formalen Systemlinguistik, der sich der Jubilar mit vielen hervorragenden Arbeiten (...) gewidmet hat (...)". En Popkema: "How Frisian evolved – a paramount feature in the works of Jarich Hoekstra (...)".

Foar sokke sitaten liket de útdrukking "eat der by slepe" útfûn. Se litte ek wat ûngemakliks sjen, en dat is ynherint oan it sjenre. Sa'n earebondel is bedoeld om immen de eare te jaan, mar al dy artikels efterinoar jouwe fansels earder platwei de yndruk fan in safolste publikaasjemooglikheid, dêr't it earder om de auteurs sels draait as om de persoan dy't op it titelblêd neamd wurdt. Boppedat is de gewoante

ek folslein útsliten, in ferrassing is der net mear by; men soe der earder fan opsjen as in ôfskiednimmende perfester *net* mei in feestbondel nei hûs ta gean soe (en wat dêr dan wol net allegearre efter stykje kinne soe ...).

Ik hie it dan ek folle aardiger en nuttiger fûn as der foar keazen wie om net in bondel *foar* mar in bondel *fan* út te jaan. Foarbylden yn ‘e frisistyske tradysje binne Klaas Fokkema (1969: *Nei wider kimen*) en Dietrich Hofmann (1989: *Gesammelte Schriften, Band II: Studien zur Friesischen und Niederdeutschen Philologie*). Sokke sammelbondels jouwe net allinnich in hiel goed byld fan it krewearjen fan ‘e oanbelangjende wittenskipper, mar se binne ek noch ris ferrekte handich omdat jo alles moai byinoar en foar it gripen hawwe. Fan beide boeken haw ik yn ‘e rin fan ‘e tiid dan ek al in soad wille hân. Der kin ek noch in oar nuttichheidsaspekt oansitte, en dat wurdt moai sjen litten by de sammelbondel fan artikels fan Germen de Haan (2010: *Studies in West Frisian Grammar*). Dêryn binne dy syn frisistyske bydragen yn it Frysk of Nederlânsk oerset yn it Ingelsk. En dat hie hjir fansels ek skoan kind. Hoekstra hat altyd miend dat er in substansjeel part fan syn stikken yn it Frysk skriuwe moast; de beweging yn him hat noait fuort west. Dat wie fansels moai foar status en oansjen fan it Frysk, mar it hat ek ta gefolch hân dat lju fan bûten op sa’n foet mar lestich tagong krigen ta syn data en analyzen. Dat, as der dan dochs in bondel ta gelegenheid fan syn ôfskied komme moast, dan hie hjir de kâns west om, mei in oersetting fan syn artikels yn it Ingelsk, wichtige fasetten fan ‘e Fryske taalkunde oer in ynternasjonale fuotljocht te bringen, en om tagelyk sjen te litten hoe’n útsûnderlik wittenskipper hjir anneks mei wie. En sa’n soarte fan taalkundige bondel hie fansels ek folle mear fokus hân as de brede “Frisian studies” dy’t der no lizze.

Dat dêr lykwols net foar keazen is, dêr kin men oan ‘e oare kant ek wol wer wat begryp foar ha. Want hoe tsjok moat sa’n boek dan wol net wurde? En wat moat dan wol en wat net oerset wurde? Boppedat, al dat Frysk- en eventueel Nederlânsktalige wurk belanget it Westerlauwerske Frysk oan, en dêr sille de organisatiers yn Kiel net de measte affiniteit mei ha. Mar spitich bliuwt it dat hjir, al wie it mar mei in seleksje, in kâns fersitten is.

En no sitte we dus mei de safolste feestbondel. Wat moat it einardiel wêze? Wel, yn syn soarte kin er wier wol besjen lije. Ek al letterlik, tanksij de redaksje, dy’t mei help fan sponsors de bondel ûnderbringe koe by in útjouwer dy’t alles yn in profesjoneel jasje stekke koe, en dy’t mei de biografyske skets, bibliografyen en yndeksen ek fierders kreas wurk ôfleverre hat. Ynhâldlik meitsje de bydragen ek minder de yndruk fan sosjaal ferplichte nûmerkes as wat jo by oare feestbondels noch wol ris tsjinkomme kinne. “Sketen mei in feesthuodsje” (ik helje hjir Jarich Hoekstra oan as besprekker fan ‘e feestbondel foar Miedema, yn 1985 yn it earste nûmer fan it mei troch him oprjochte *Tydskrift foar Fryske Taalkunde*) sitte der eins dus net by, al komt Faltings syn stik wol yn ‘e buert. Oan ‘e oare kant, artikels dy’t it yn har ha om klassyk te wurden fine jo ek net, mar dy sille grif ek net gau oan in feestbondel oanbean wurde. Ek al seach ik dan ek op fan Popkema syn

bydrage, en al koe ik aardich entûsjast wurde fan bygelyks de stikken fan Franziska Böhmer, Jensma en Stiles.

As der ien it fertsjinne om in earebondel te krijen, dan is it fansels Jarich Hoekstra. Mar as de frisistyske mienskip no meiinoar beslute soe om tenei mar mei dy feestbondeltradysje op te hâlden, dan soe ik dêr ek net in trien om litte.

Siebre Dyk
siebrendyk@gmail.com